

IMENOVANJE AKTIVNOSTI KOD DECE SA SPECIFIČNIM JEZIČKIM POREMEĆAJEM¹

Bojana DRLJAN²

Mile VUKOVIĆ

Maja IVANOVIĆ

Univerzitet u Beogradu

Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju

Srbija

S obzirom na to da su glagoli vrsta punoznačnih reči čija pravilna upotreba kod dece zahteva visok nivo razvijenosti jezičkog procesiranja, bilo bi očekivano da deca sa specifičnim jezičkim poremećajem (SJP) ispoljavaju teškoće prilikom leksičke obrade ove vrste leksema. Međutim, u literaturi je mali broj istraživanja koja su se bavila leksičko-semantičkim sposobnostima na planu glagola kod dece sa SJP, a i rezultati dosadašnjih studija su prilično kontradiktorni.

Cilj ovog istraživanja je da se uporedi obim vokabulara za pojmove koji reprezentuju aktivnosti, kao i da se uporede tipovi grešaka na testu imenovanja aktivnosti dece sa SJP sa decom tipičnog razvoja.

Uzorak je činilo 60 ispitanika sa SJP (5–8 god.) u okviru eksperimentalne grupe, dok je kontrolnu grupu činilo 55 ispitanika tipičnog jezičkog razvoja. Primenjen je test imenovanja različitih aktivnosti prikazanih pomoću slika, a prethodno izabranih na osnovu visoke frekvence glagola u Dečjem frekvencijskom rečniku. Beleženi su tačni i pogrešni odgovori, kao i tipovi grešaka koje su deca pravila.

¹ Rad je proistekao iz projekta „Evaluacija tretmana stečenih poremećaja govora i jezika” (broj 179068), čiju realizaciju finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

² E-mail: bojanad77@gmail.com

Poređenje između dece sa SJP i dece tipičnog razvoja izvedeno je na broju tačnih odgovora i broju karakterističnih tipova grešaka, dok su greške prilikom imenovanja klasifikovane prema principu koji se koristi primenom Bostonskog testa imenovanja.

Rezultati su pokazali da deca sa SJP daju značajno manji broj tačnih odgovora u poređenju sa decom tipičnog razvoja ($p < 0,01$). Takođe, deca sa SJP prave značajno više semantičkih, asemantičkih, cirkumlokucija i grešaka po tipu omisije ($p < 0,05$). Međutim, analiza distribucije grešaka ukazuje na sličan obrazac kod obe grupe ispitanika.

Zaključeno je da deca sa SJP imaju značajno manji opseg vokabulara za pojmove koji reprezentuju aktivnosti, kao i da ispoljavaju značajno kašnjenje na planu razvoja leksičko-semantičke mreže za ovu vrstu punoznačnih reči, ali i da na planu leksičko-semantičkog razvoja upotrebe glagola ispoljavaju sličan obrazac kao i deca tipičnog razvoja.

***Ključne reči:** imenovanje aktivnosti, leksičko-semantičke sposobnosti, specifični jezički poremećaj*

UVOD

Konceptualne karakteristike glagola

Semantička analiza glagola koji reprezentuju aktivnosti podrazumeva razumevanje smera, načina i sredstva, koji predstavljaju promenljive karakteristike (Sheng & McGregor, 2010). U poređenju sa imenicama, koje reprezentuju objekte, leksičko-semantički koncept navedene vrste glagola je značajno kompleksniji i manje slikovit.

S obzirom na to da imenice i glagoli zauzimaju centralno mesto u leksičko-semantičkom sistemu, u literaturi je najviše proučavan odnos između ove dve vrste punoznačnih reči. Dok su imenice u leksičko-semantičkoj mreži organizovane na većem broju hijerarhijskih nivoa i međusobno dele brojne semantičke karakteristike, za glagole se smatra da su organizovani na značajno manjem broju hijerarhijskih nivoa i da međusobno dele mnogo manji broj semantičkih osobina (Vinson & Vigliocco, 2002). Te razlike u semantičkoj

organizaciji čine glagole značajno težim za procesiranje, pogotovo za osobe koje ispoljavaju leksičko-semantičke deficite. U poređenju sa semantičkim opisom imenica, semantika glagola je znatno kompleksnija i izazovnija jer značenje glagola u većoj meri zavisi od situacije nego što je to slučaj sa imenicama i obavezno uključuje i sintaksičko ponašanje datog glagola (Dragičević, 2007). Naime, u sintaksičko-semantičkom pogledu glagole karakteriše veoma složena argumentska struktura. Štaviše, neki glagoli mogu imati više argumenata, što rezultuje podvrstama glagola i značajno otežava generalizacije i primenu pravila na druge glagole (Grimshaw, 2000). Iako je glagol prema verbocentričnim teorijama nukleus čitavog događaja i centralni konstituent rečenične strukture, ne može se analizirati nezavisno od svojih satelita (Ristivojević-Rajković, 2017). S druge strane, u gramatičkoj funkciji imenica primenjuju se jednostavnija morfosintaksička pravila (Vigliocco, Vinson, Lewis, & Garrett, 2004).

Pored navedenih studija koje su ukazale na semantičku kompleksnost glagola, i rezultati studija koje su se bavile proćavanjem razvoja leksičkih sposobnosti na planu pojedinačnih vrsta reći ukazuju na veću kompleksnost glagola u odnosu na druge vrste punoznačnih reći. Rezultati takvih istraživanja pokazali su da na ranom uzrastu deca značajno brže usvajaju imenice nego glagole (Gentner, 2006; Radulović, 2017), kao i da u vezanom govoru, u poređenju sa glagolima, koriste značajno više imenica (Tomasello & Brooks, 1999). Takođe, istraživanja sa engleskog govornog područja pokazala su da su glagoli zahtevniji u pogledu fonološke (Black & Chiat, 2003) i leksičke obrade (Tomasello & Kruger, 1992). Međutim, navedene razlike između leksičkih sposobnosti u okviru pojedinačnih vrsta reći smanjuju se sa uzrastom kod dece tipičnog razvoja (Schelletter, 2005)

Leksičko-semantičke sposobnosti na planu glagola kod dece sa SJP

U literaturi postoji značajno veći broj istraživanja koja su se bavila proučavanjem upotrebe glagola kroz prizmu sintaksičkih sposobnosti kod dece sa SJP, dok je znatno manje onih koja su proučavala leksičko-semantičke sposobnosti koje se odnose na glagole. S obzirom na to da su glagoli kompleksniji od drugih vrsta punoznačnih reči, oni samim tim zahtevaju viši nivo jezičkog procesiranja. Pored toga, u literaturi postoje brojni podaci koji ukazuju na to da u osnovi specifičnog jezičkog poremećaja (SJP) leži izrazit deficit na planu jezičkog procesiranja (Leonard, 2000). Shodno navedenom, logično je očekivati da deca sa SJP mogu ispoljavati veće teškoće na planu leksičko-semantičkih aspekata glagola u odnosu na druge vrste reči. Rezultati pojedinih studija pokazali su da deca sa SJP imaju teškoća u usvajanju novih reči, a najviše prilikom učenja novih glagola (Eyer et al., 2002; Rice, Buhr & Nemeth, 1990). S druge strane, podaci iz studije Leonarda i Švarca (Leonard & Schwartz, 1985) nisu ukazali na značajne razlike u usvajanju glagola između dece sa SJP i dece tipičnog razvoja. Međutim, u ovom istraživanju poređena su deca sa SJP i deca mlađeg uzrasta, usklađena prema drugim jezičkim sposobnostima. S obzirom na to da nedostaje kontrolna grupa usklađena prema uzrastu, rezultati ove studije mogu da govore samo u prilog tome da deca sa SJP ne ispoljavaju atipičan razvojni obrazac, ali ne i da nemaju teškoća sa usvajanjem glagola.

Podaci iz istraživanja koja su se bavila upotrebom glagola u spontanom govoru takođe su kontradiktorni. Naime, u studiji Tordardotirove i Vajsmera (Thordardottir & Weismer, 2001) podaci nisu ukazali na značajne razlike između dece sa SJP i dece tipičnog razvoja u pogledu raznovrsnosti glagola u spontanom govoru. Međutim, rezultati studije Tordardotirove i Namazija novijeg datuma (Thordardottir & Namazi, 2007) ukazali su da takve razlike postoje u upotrebi glagola u spontanom govoru između dece sa SJP i dece tipičnog razvoja. Naime,

u prvom istraživanju merena je upotreba visokofrekventnih glagola i uočeno je da ih deca sa SJP i deca tipičnog razvoja upotrebljavaju u sličnoj meri. Pored toga, veliki broj glagola na listi spadao je u grupu visokofrekventnih glagola opšte upotrebe (general all purpose verbs), a podaci iz ranijih studija ukazuju na to da se deca sa SJP često oslanjaju na upotrebu ove vrste glagola kad nisu u mogućnosti da prizovu adekvatan glagol koji je manje frekventan (npr. umesto *kucati*, dete kaže *udara* u vrata) (Rice & Bode, 1993; Watkins, Rice, & Moltz, 1993). Shodno tome, moguće je da se u navedenoj studiji deca sa SJP i deca tipičnog razvoja nisu razlikovala u pogledu upotrebe glagola u spontanom govoru usled metodoloških nedostataka samog dizajna istraživanja. S druge strane, u drugoj studiji posmatran je odnos vrsta reči u uzorku spontanog govora i podaci su ukazali da deca sa SJP značajno manje upotrebljavaju glagole u poređenju sa decom tipičnog razvoja, a značajno više vrste reči iz zatvorene klase. Neophodno je navesti i to da upotreba glagola u spontanom govoru zahteva određen nivo razvoja sintaksičkih sposobnosti. Kako deca sa SJP ispoljavaju izrazite deficite na planu razvoja sintaksičkih sposobnosti, studije leksičke raznovrsnosti glagola ne ukazuju u potpunosti na leksičko-semantičku dimenziju ove vrste reči kod dece sa SJP.

Istraživanja koja su se bavila proučavanjem izolovanog imenovanja glagola daju značajno bolji uvid u leksičko-semantičke sposobnosti kod dece sa SJP, a ona su u literaturi malobrojna. Pored toga, u najvećem broju istraživanja konfrontacionog (izolovanog) imenovanja kod dece sa SJP, kao instrumenti za procenu korišćeni su testovi koji sadrže pojmove koji reprezentuju objekte (imenice). Tom prilikom korišćeni su i standardizovani testovi poput Bostonskog testa imenovanja (*The Boston Naming Test* – Kaplan, Goodglass, & Weintraub, 1983), kao i testovi konstruisani za potrebe istraživanja (Lahey & Edwards, 1999). U jednom od retkih istraživanja koja su se bavila proučavanjem izolovanog imenovanja aktivnosti kod dece sa razvojnim jezičkim poremećajima engleskog govornog područja, u studiji Dokrelove i saradnika (Dockrell, Messer, & George, 2001) rezultati nisu ukazali na značajne razlike između dece sa

teškoćama u nalaženju reči (podtip SJP) i njihovih vršnjaka tipičnog razvoja. Kao instrument za procenu imenovanja aktivnosti autori su izdvojili dvadeset glagola iz rečnika predškolske dece i dve posmatrane grupe nisu se značajno razlikovale ni u broju tačnih odgovora, ni u broju grešaka. S druge strane, u studiji Šenga i Mekgregorove (Sheng & McGregor, 2010) rezultati su ukazali na značajne razlike u broju tačnih odgovora prilikom imenovanja aktivnosti između dece sa SJP i njihovih vršnjaka tipičnog razvoja. Međutim, ove dve studije značajno se razlikuju u pogledu metodologije. Naime, uzorak dece u prvoj studiji uključio je trideset jedno dete sa teškoćama u nalaženju reči, podtip SJP koji još uvek nije jasno nozološki određen, dok je za procenu izdvojeno 20 glagola. U drugoj studiji uzorak dece sa SJP je bio značajno manji (14 ispitanika), ali su sva deca dijagnostikovana kao SJP, dok je za procenu imenovanja glagola izdvojeno 60 ilustracija i sam test je uključio značajno veći broj niskofrekventnih glagola. Rezultati istraživanja sa grčkog govornog područja takođe su pokazala da se deca sa SJP značajno razlikuju od dece tipičnog razvoja u pogledu imenovanja glagola. Tako je u studiji Kambanarosove i Grohmana (Kambanaros & Grohmann, 2011) utvrđeno je da deca sa SJP daju značajno manje tačnih odgovora na testu imenovanja aktivnosti u poređenju sa tipično razvijenim vršnjacima. Pored toga, podaci iz kasnije studije Kambanarosove ukazuju da deca sa SJP imaju značajno više teškoća prilikom imenovanja i kompleksnijih (glagoli koji zahtevaju instrumental) i manje kompleksnih glagola u poređenju sa vršnjacima tipičnog razvoja (Kambanaros, 2013). Međutim, distribucija grešaka kod ispitanika iz studije Šenga i Mekgregorove (2010) ukazivala je na sličan obrazac kod obe grupe ispitanika i autori su istakli da deca sa SJP, iako kasne u razvoju leksičkih sposobnosti u domenu imenovanja aktivnosti, slede sličan razvojni obrazac kao i deca tipičnog razvoja. S druge strane, rezultati istraživanja Kambanarosove i Grohmana (Kambanaros & Grohmann, 2011) ukazuju na različit obrazac kod dece sa SJP u poređenju sa decom tipičnog razvoja.

Istraživanja upotrebe glagola kod dece sa SJP srpskog govornog područja su retka i većinom su se bavila proučavanjem deficita u oblasti morfosintaktičkih sposobnosti (Vuković & Stojanović, 2011). Pored toga, retka su i istraživanja koja su proučavala izolovano imenovanje punoznačnih reči kod dece sa SJP. Imenovanje objekata proučavano je kroz prizmu ekspresivnog rečnika i rezultati su pokazali da deca sa SJP srpskog govornog područja imaju značajno manji obim ekspresivnog vokabulara u poređenju sa decom tipičnog razvoja (I. Vuković & M. Vuković, 2007; Vuković & Stojanović, 2011), dok autorima nisu dostupna istraživanja iz oblasti konfrontacionog imenovanja pojmova koje reprezentuju glagoli kod dece sa SJP našeg govornog područja.

Pored toga, u literaturi je još uvek aktuelna debata da li deca sa SJP ispoljavaju atipičan obrazac razvoja jezičkih sposobnosti ili ih karakteriše kašnjenje, ali sa istim razvojnim sledom koji prate i deca tipičnog razvoja (Leonard, 2000). Naime, na atipičan razvoj jezičkih sposobnosti ukazuju greške ili pojave koje nisu karakteristične ni za jedan od ranijih razvojnih perioda. Leonard (2000) navodi da deca sa SJP mogu ispoljavati neke atipične obrasce, i to uglavnom na planu razvoja sintaktičkih i fonoloških sposobnosti, ali da oni nisu karakteristični za ovu decu.

Cilj istraživanja

S obzirom na to da u srpskom govornom području ne postoje istraživanja koja su se bavila proučavanjem izolovanog imenovanja glagola kod dece sa SJP, kao i na mali broj takvih istraživanja iz drugih govornih područja, cilj našeg istraživanja je utvrđivanje sposobnosti imenovanja aktivnosti kod dece sa SJP u poređenju sa decom tipičnog razvoja. Pored procene obima vokabulara za pojmove koji reprezentuju aktivnosti, zanimalo nas je i da li se tipovi grešaka u imenovanju glagola razlikuju od tipova grešaka koje ispoljavaju deca tipičnog jezičkog razvoja, što bi moglo ukazati na to da li ova deca slede

sličan ili atipičan obrazac razvoja u okviru ove sposobnosti u poređenju sa decom tipičnog razvoja.

METOD ISTRAŽIVANJA

Opis uzorka

Uzorak su činile dve grupe ispitanika. Eksperimentalnu grupu činilo je 60 ispitanika sa SJP koji su dolazili na tretman u Zavod za psihofiziološke poremećaje i govornu patologiju „Dr Cvetko Brajović”, uzrasta od pet do osam godina, bez neuroloških lezija, senzornih i teških telesnih oštećenja, prosečne ili natprosečne inteligencije. U uzorak su uvršćena deca sa IQ skorovima iznad 85. Količnik inteligencije procenjivao je psiholog primenom Revidirane skale za merenje inteligencije dece po principima Vekslera – REVISK (Biro, 1997). Kontrolnu grupu činilo je pedeset petoro dece tipičnog jezičkog razvoja iz predškolske ustanove „Zvezdara” i OŠ „Ivan Goran Kovačić” u Beogradu.

U Tabeli 1 prikazana je zastupljenost dečaka i devojčica u obe grupe ispitanika.

Tabela 1 – Zastupljenost dečaka i devojčica u pojedinačnim grupama

Pol		
SJP dečaci	N	38
	%	33,0%
TR dečaci	N	27
	%	23,5%
SJP devojčice	N	22
	%	19,1%
TR devojčice	N	28
	%	24,4%
Ukupno	N	115
	%	100,0%

Poređenjem grupe dece sa SJP i grupe dece tipičnog razvoja (TR) nisu nađene statistički značajne razlike u odnosu na

uzrast ($F=0,665$; $df=1$; $p=0,416$), pol ($\chi^2=2,369$; $df=1$; $p=0,124$) i obrazovanje majke ($\chi^2=0,81$; $df=1$; $p=0,78$).

Instrumenti i procedura

Za procenu imenovanja aktivnosti izdvojeno je 30 glagola iz *Dečjeg frekvencijskog rečnika* (Lukić, 1983). Test imenovanja aktivnosti (TIA) (Prilog 1) sastoji se od 30 ilustracija aktivnosti koje predstavljaju glagole, poređanih od frekventnijih ka manje frekventnim glagolima u srpskom jeziku (Lukić, 1983). Skorovanje je vršeno na osnovu principa koji se koristi primenom Bostonskog testa imenovanja (*The Boston Naming Test* – Kaplan, Goodglass & Weintraub, 1983), koji se sastoji od ilustracija pojmova koje reprezentuju objekte. Na osnovu toga beleženi su tačni odgovori (+ u slučaju da je dete tačno imenovalo pojam sa slike), a u slučaju da dete nije moglo da imenuje određenu aktivnost data je unapred utvrđena semantička pomoć (delimičan opis traženog glagola, npr. *šta radiš kad legneš uveče u krevet* ili gestovni opis aktivnosti, npr. *simulacija kucanja u sto ili mahanja*). U slučaju da dete nije moglo da imenuje određenu aktivnost uz semantičku pomoć, data je fonološka pomoć u vidu početnog sloga tražene reči (šlagvort). U konačan skor tačnih odgovora računati su tačni odgovori bez pomoći, kao i tačni odgovori uz semantičku pomoć, bez obzira da li je dete prethodno napravilo grešku. Tipologija grešaka izvršena je po analogiji podele grešaka koje ispoljavaju osobe sa afazijom (Vuković, 2016):

1. greške semantičkog tipa – reč koja je u nekom značenjskom odnosu sa traženom (npr. *čitati* – *pisati*);
2. greške asemantičkog tipa – postojeća reč koja nije ni u kakvom značenjskom odnosu sa traženom (npr. *čitati* – *igrati*);
3. fonološke greške – dete produkuje traženu reč, ali fonološki izmenjenu (npr. zamene grupe glasova ili sloga);

4. cirkumlokutivne greške – opis akcije bez korektnog imenovanja (npr. *grudvati se – deca se gađaju snegom*);
5. nepostojeće reči – dete je produkovalo reč ili slogovne kombinacije koje ne odgovaraju nijednoj reči u srpskom lingvističkom korpusu, to jest moguće ali neostvarene kombinacije glasova (pseudoreči) i nemoguće kombinacije glasova (nereči);
6. omisije – dete nije produkovalo nijednu reč i pored obe vrste pomoći.

Računati su procenti tačnih odgovora, kao i procenti svih tipova pogrešnih odgovora, kao skorovi za statističku obradu.

Statistička obrada podataka

U opisivanju i analizi dobijenih podataka korišćena je metoda deskriptivne (aritmetička sredina, standardna devijacija, minimalne i maksimalne vrednosti) statistike i inferencijalne statistike (χ^2 test za poređenje razlika grupa prema demografskim varijablama i jednofaktorska analiza varijanse za poređenje postignuća na testu). U slučajevima kada pretpostavka o homogenosti varijanse nije potvrđena, korišćena je *Welch*-ova aproksimativna metoda analize varijanse.

REZULTATI

Rezultati procene obima vokabulara za pojmove koji reprezentuju aktivnosti

U Tabeli 2 prikazane su razlike u procentima tačnih odgovora dece sa SJP i dece tipičnog razvoja (TR).

Tabela 2 – Razlike u procentima tačnih odgovora na TIA između SJP i TR dece

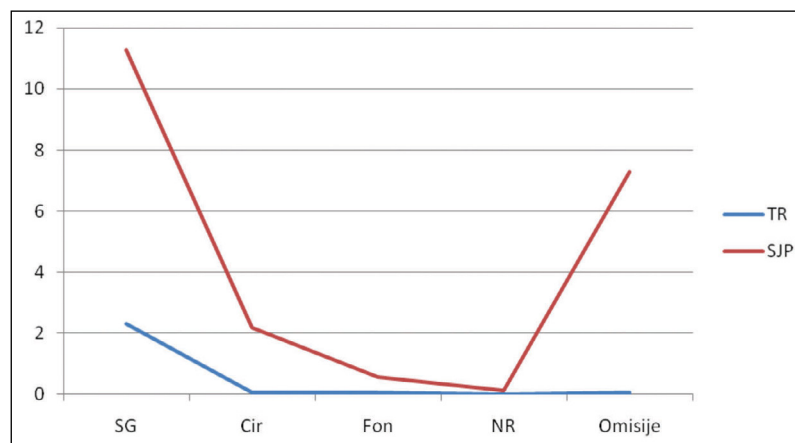
		Min	Max	AS	SD	Welch F	p	η^2
TIA tačni	SJP	50,00	100,00	77,833	11,229	173,094	0,000	0,586
	TR	90,00	100,00	97,516	2,739			

Statistički značajne vrednosti su obeležene (bold)

Deca sa SJP dala su značajno manje tačnih odgovora na TIA u poređenju sa decom tipičnog razvoja ($p < 0,01$).

Rezultati analize grešaka

U Grafikonu 1 prikazani su procenti različitih tipova grešaka na testu procene imenovanja aktivnosti kod obe grupe ispitanika.

Grafikon 1 – Procenti različitih tipova grešaka na TIA kod dece sa SJP i TR dece

SG – semantičke greške; ASG – asemantičke greške; Cir – cirkumlokucije; Fon – fonološke greške; NR – nepostojeće reči; Omissije – bez odgovora

U svrhu procene razlike u procentima različitih tipova grešaka između grupa ispitanika primenjena je ANOVA za svaki pojedinačni tip grešaka (Tabela 3).

Tabela 3 – Razlike u procentima različitih tipova grešaka dece sa SJP i dece tipičnog razvoja na TIA

		Min	Max	AS	SD	F	p	η^2
SG	SJP	0,00	26,67	11,278	6,171	Welch 106,900	0,000	0,471
	tipični	0,00	6,67	2,302	2,556			
Cir	SJP	0,00	13,33	2,167	3,295	Welch 24,021	0,000	0,163
	tipični	0,00	3,33	0,060	0,449			
Fon	SJP	0,00	10,00	0,555	2,051	Welch 3,321	0,073	0,026
	tipični	0,00	3,33	0,060	0,449			
NR	SJP	0,00	6,67	0,111	0,861	0,916	0,341	0,008
	tipični	0,00	0,00	0,000	0,000			
Omisije	SJP	0,00	46,67	7,278	8,925	Welch 39,121	0,000	0,241
	tipični	0,00	3,33	0,060	0,449			

SG – semantičke greške; ASG – asemantičke greške; Cir – cirkumlokucije; Fon – fonološke greške; NR – nepostojeće reči; Omisije – bez odgovora

Statistički značajne vrednosti su obeležene (bold)

Deca sa SJP imaju značajno više semantičkih grešaka i grešaka tipa cirkumlokucije. U pogledu asemantičkih grešaka deca tipičnog razvoja nisu napravila nijednu ovakvu grešku, dok su deca sa SJP imala u proseku 0,8 procenata grešaka ovog tipa. Pored toga, češće nego deca tipične populacije izostavljaju odgovor na zadati stimulus, dok se u pogledu fonoloških grešaka i nepostojećih reči dve ispitivane grupe ne razlikuju (Tabela 3).

DISKUSIJA

Analiza poređenja postignuća dece sa SJP i njihovih vršnjaka tipičnog razvoja na testu imenovanja aktivnosti pokazala je da deca sa SJP daju značajno manje tačnih odgovora od dece tipičnog razvoja. Takođe, imaju i znatno više semantičkih grešaka i grešaka tipa cirkumlokucije, kao i grešaka asemantičkog tipa. Pored toga, češće nego deca tipične populacije izostavljaju odgovor na zadatu stimulus reč. U odnosu na decu tipične populacije ne razlikuju se u broju fonoloških grešaka i nepostojećih reči. Značajno manji broj tačnih odgovora, kao i značajno veći broj omisija odgovora pokazuje da deca sa SJP

u svom vokabularu imaju značajno manje pojmova koji reprezentuju aktivnosti u odnosu na decu tipičnog razvoja. S druge strane, značajno veći broj razvojno nezrelih odgovora, poput semantičkih, asemantičkih i odgovora tipa cirkumlokucije, ukazuje na manje razvijenu semantičku mrežu za ovu vrstu leksema kod dece sa SJP u poređenju sa tipično razvijenim vršnjacima. Naime, test korišćen u ovom istraživanju predviđa i merenje perioda latence prilikom imenovanja, koji predstavlja indikator teškoća u evociranju ili prizivanju pojmova iz leksikona (Sheng & McGregor, 2010). U ovom istraživanju interesovao nas je obim vokabulara dece, pa smo merili broj tačnih odgovora, u koje su ulazili i odgovori uz semantičku podršku. U slučaju da dete nije moglo da imenuje datu aktivnost ni uz semantičku pomoć, velika je mogućnost da dati pojam i nema u sopstvenom leksikonu. Pored toga, upotreбили smo isti princip skorovanja koji se koristi primenom Bostonskog testa imenovanja (*The Boston Naming Test* – Kaplan, Goodglass, & Weintraub, 1983), gde se skor tačnih odgovora koristi kao indikator obima vokabulara (Brusewitz & Tallberg, 2010; Vukovic & Stojanovic, 2011). S druge strane, analiza grešaka na testu konfrontacionog imenovanja ukazuje na nivo razvijenosti semantičke mreže (Brusewitz & Tallberg, 2010; Sheng & McGregor, 2010). Naime, prema modelu Boka i Levelta (Bock & Levelt, 1994), konceptualni nivo leksičko-semantičke mreže sadrži semantičke informacije određenog leksičkog koncepta, a veći broj semantičkih informacija koje sadrže leksički koncepti uslovljava širu i stabilniju aktivaciju leksičko-semantičkog sistema (Patterson, Nestor, & Rogers, 2007). Shodno tome, deca koja imaju slabije konceptualno znanje o rečima, poput dece sa SJP (M. Alt, Meyers, & P. Alt, 2013), praviće značajno više grešaka prilikom imenovanja u poređenju sa decom tipičnog razvoja. Dodatno, analiza distribucije tipova grešaka može ukazati na stepen razvijenosti leksičke mreže kod ove dece, kao i da li slede sličan obrazac kao i deca tipičnog razvoja (Kambanaros, 2013; Sheng & McGregor, 2010).

U pogledu broja tačnih odgovora pri imenovanju glagola naši rezultati potvrđuju rezultate nekih od prethodnih

istraživanja sa drugih govornih područja, koja su se detaljnije bavila procenom imenovanja glagola kod dece sa razvojnim jezičkim poremećajima (Kambanaros & Grohmann, 2011; Kambanaros, 2013; Sheng & McGregor, 2010). S druge strane, za razliku od rezultata Dokrela i saradnika (Dockrell et al., 2001), naši rezultati pokazuju da deca sa SJP imaju značajno manji opseg vokabulara za pojmove koji reprezentuju aktivnosti.

Analiza distribucije grešaka na testu procene imenovanja aktivnosti ukazuje na sličan obrazac kod obe grupe ispitanika. Deca tipičnog razvoja imala su najviše grešaka semantičkog tipa, zatim omisija odgovora, pa greške tipa cirkumlukucije. Takođe, deca sa SJP imala su najviše semantičkih grešaka, dok su sledeće bile greške tipa omisije i cirkumlukucije, koje su bile zastupljene u istoj meri. S druge strane, kod dece tipičnog razvoja najmanje su zastupljene nepostojeće reči i greške asemantičkog tipa, dok su kod dece sa SJP najmanje zastupljene fonološke greške i nepostojeće reči. Ovakvi podaci inicijalno ukazuju na sličan obrazac razvoja leksičko-semantičke mreže u obe grupe ispitanika. Naime, iako deca sa SJP imaju značajno manji opseg vokabulara i značajno slabije razvijenu leksičko-semantičku mrežu za pojmove koji reprezentuju aktivnosti, poređenje distribucije grešaka ukazuje na to da deca sa SJP produkuju greške koje su karakteristične za ranije razvojne periode, što ukazuje da slede sličan razvojni obrazac kao i deca tipičnog razvoja. Naši rezultati potvrđuju rezultate prethodnih studija koji su ukazali na to da deca sa SJP, u pogledu glagola, predominantno ispoljavaju kašnjenje u razvoju leksičko-semantičke mreže, ali da se razvojni obrazac ne razlikuje u odnosu na decu tipičnog razvoja (Kambanaros, 2013; Sheng & McGregor, 2010).

Istraživanja koja su proučavala greške prilikom imenovanja glagola kod dece sa razvojnim jezičkim poremećajima su retka. U studiji Dokrela i saradnika (Dockrell et al., 2001) deca sa razvojnim jezičkim poremećajem imala su najviše grešaka koje su autori kodirali kao „ostale”, zatim su sledile greške semantičkog tipa i omisije odgovora, dok su najmanje

zastupljene bile greške fonološkog tipa. Iako je teško porediti rezultate navedene studije sa našom usled metodoloških razlika, može se reći da su ovi rezultati slični dobijenim u našem istraživanju, jer je kategorija „ostale” greške kod navedenih autora podrazumevala zbir grešaka tipa cirkumlokucije, asemantičkih grešaka i nepostojećih reči. Naime, autore je prevashodno interesovalo poređenje broja semantičkih grešaka i perioda latence na testovima procene imenovanja aktivnosti i objekata, kao i poređenje grupa ispitanika međusobno, dok razvojno manje zrele odgovore (cirkumlokucije, asemantičke greške i nepostojeće reči) nisu pručavali posebno zbog njihove retke učestalosti jaljanja kod dece na proučavanom uzrastu (AS=7,1 god.). S druge strane, kako smo našim istraživanjem obuhvatili i mlađu decu (od pete godine), nas je interesovala i distribucija grešaka karakterističnih za ranije razvojne periode. Pored toga, kao i u našem istraživanju, u navedenoj studiji kod grupe ispitanika (deca sa teškoćama u nalaženju reči i njihovi vršnjaci tipičnog razvoja) uočena je slična distribucija odgovora, što ukazuje na to da deca sa SJP prate sličan razvojni obrazac kao i deca tipičnog razvoja.

U drugom istraživanju takvog tipa, studiji Šenga i Mekgregorove (Sheng & McGregor, 2010), odgovori su klasifikovani na sličan način kao i u našem istraživanju. Naime, autore navedene studije prevashodno je interesovao uticaj vrste punoznačnih reči (imenica i glagola) na tačnost i period latence pri imenovanju kod dve grupe ispitanika, kao i distribucija grešaka pri imenovanju objekata i aktivnosti, a rezultati našeg istraživanja pokazuju skoro identičnu distribuciju odgovora kao kod ispitanika u spomenutoj studiji. Podaci iz navedenog istraživanja pokazuju da su u obe grupe ispitanika prilikom imenovanja aktivnosti najviše bile zastupljene greške semantičkog tipa, pa omisije odgovora, dok je među najmanje zastupljenim odgovorima postojala razlika između grupa. Deca sa SJP imala su najmanje fonoloških grešaka, dok su deca tipičnog razvoja imala najmanje grešaka tipa novostvorenih složenica, sastavljenih od pravih reči ali koje ne postoje u materinjem jeziku ispitanika (analogno nepostojećim rečima). Autori

ove studije su zaključili da deca sa SJP imaju značajnih teškoća na planu aktivacije i razvoja leksičko-semantičke mreže za pojmove koji reprezentuju i objekte i aktivnosti, ali da prate sličan obrazac u razvoju kao i deca tipičnog razvoja.

S druge strane, rezultati naše studije u pogledu distribucije grešaka ne potvrđuju rezultate jedne od studija sa grčkog govornog područja. Naime, kvalitativna analiza odgovora u istraživanju Kambanarosove i Grohmana (Kambanaros & Grohmann, 2011) pokazala je da su deca sa SJP na testu procene imenovanja aktivnosti najviše pravila greške tipa cirkumlukucija, zatim omisije, dok su semantičke greške po broju bile tek na trećem mestu. Pored toga, u ovom istraživanju distribucija odgovora se razlikovala između dece sa SJP i dece tipičnog razvoja. Moguće je da su razlike u distribuciji odgovora u istraživanjima posledica specifičnosti jezika, s jedne strane, dok s druge mogu biti posledica metodoloških razlika u navedenim studijama. Naime, navedene studije značajno se razlikuju prema broju stimulusa koje reprezentuju aktivnosti, 60 (Sheng & McGregor, 2010), 42 (Kambanaros & Grohmann, 2011), dok smo u našem istraživanju koristili 30 pojmova koji reprezentuju aktivnosti. Šeng i Mekgregorova su uključili najveći broj niskofrekventnih glagola, što je prednost njihovog istraživanja, međutim uzorak ispitanika sa SJP je vrlo mali (14). Takođe, uzorak ispitanika se razlikuje. Tako je u studiji Šenga i Mekgregorove (Sheng & McGregor, 2010) uzorak je činilo 14 ispitanika sa SJP i 14 ispitanika tipičnog razvoja, dok je u studiji Kambanarosove i Grohmana (Kambanaros & Grohmann, 2011) uzorak činilo 30 ispitanika tipičnog razvoja i samo sedam ispitanika sa SJP, dok su ovi autori uključili i grupu dece sa teškoćama u nalaženju reči (13 ispitanika). U ovoj studiji najviše teškoća sa imenovanjem glagola imala su upravo deca sa teškoćama u nalaženju reči. Deca sa teškoćama u nalaženju reči imaju disproporcionalno težak leksički deficit u odnosu na ostale jezičke sposobnosti, što je moglo uzrokovati različitu distribuciju grešaka u ovom istraživanju u poređenju sa rezultatima studije Šenga i Mekgregorove (2010) i našim. Međutim, potrebno je navesti da još uvek nije jasno

da li teškoće u nalaženju reči predstavljaju poseban poremećaj ili samo podtip SJP u kom deca ispoljavaju disproporcionalno veće teškoće na planu leksičko-semantičkih sposobnosti, s obzirom na to da ova deca ispoljavaju teškoće na planu razvoja i drugih strukturnih aspekata jezika (Dockrell & Messer, 2007; Messer & Dockrell, 2006). S druge strane, SJP predstavlja poremećaj u razvoju jezičkih sposobnosti koji karakteriše velika heterogenost u postignućima na testovima procene jezičkih sposobnosti (Leonard, 2000), tako da neka deca sa SJP mogu ispoljavati veće teškoće u razvoju leksičko-semantičkih sposobnosti nego u razvoju drugih aspekata jezika. Jedino su u studiji Šenga i Mekregorove (2010) i u našoj studiji uzorak činili ispitanici isključivo sa SJP.

U našoj studiji prisutan je najveći uzorak ispitanika sa SJP (60), međutim instrument za procenu imenovanja aktivnosti koji smo koristili sadrži manje ajtema u poređenju sa studijom Šenga i Mekregorove (Sheng & McGregor, 2010), ali sadrži značajno više niskofrekventnih pojmova koji reprezentuju aktivnostu u poređenju sa instrumentom korišćenim u studiji Dockrelove i saradnika (Dockrell et al., 2001). Takođe, u našoj studiji grupe su bile ujednačene prema polu, s obzirom na to da se grupe ispitanika nisu statistički značajno razlikovale prema distribuciji dečaka i devojčica. Naime, veliki broj studija ukazuje na to da devojčice ispoljavaju bolje jezičke sposobnosti (Bauer, Goldfield, & Reznick, 2002; Lutchmaya, Baron-Cohen, & Raggatt, 2002; Roulstone, Loader, & Northstone, 2002), kao i bolje leksičke sposobnosti u poređenju sa dečacima (McGregor, Oleson, Bahnsen, & Duff, 2013). Stoga pol predstavlja značajnu varijablu, koja može uticati na različita postignuća između grupa ispitanika.

ZAKLJUČAK

Analiza rezultata našeg istraživanja pokazala je da deca sa SJP imaju značajno manji opseg vokabulara za pojmove koji reprezentuju aktivnosti od vršnjaka tipičnog razvoja. Pored

toga, ova deca ispoljavaju i značajno kašnjenje na planu razvoja leksičko-semantičke mreže za ovu vrstu punoznačnih reči. Međutim, rezultati našeg istraživanja pokazuju i to da deca sa SJP imaju sličan razvojni obrazac u pogledu različitih tipova grešaka kao i deca tipičnog razvoja.

Prednost naše studije u odnosu na prethodne jeste značajno veći uzorak i usklađenost grupa ispitanika prema polu (varijabla koja nije kontrolisana u prethodnim istraživanjima). S druge strane, mogući nedostatak naše studije je što test procene imenovanja aktivnosti sadrži manje ajtema u poređenju sa prethodnim studijama. U narednim istraživanjima bilo bi poželjno uvrstiti veći broj ajtema koji reprezentuju niskofrekventne glagole i uporediti rezultate sa rezultatima ove studije.

I pored metodoloških nedostataka, naša studija doprinosi razumevanju leksičko-semantičkog deficita kod dece sa SJP, posebno u oblasti razvoja sposobnosti imenovanja glagola. Pored toga, rezultati studije doprinose potvrđivanju stanovišta da deca sa SJP više ispoljavaju kašnjenje u razvoju jezičkih sposobnosti, a ne atipičan jezički razvoj (Leonard, 2000). Takođe, tradicionalne rehabilitacione tehnike koje se koriste kod nas pretežno su usmerene na stimulaciju morfosintaksičkih sposobnosti kod dece sa SJP i upotrebu glagola u sintaksičkom kontekstu. Rezultati naše studije ukazuju na potrebu razvoja dodatnih rehabilitacionih strategija za stimulaciju razvoja leksičko-semantičke mreže za navedenu vrstu punoznačnih reči.

LITERATURA

1. Alt, M., Meyers, C., & Alt, P. M. (2013). Using ratings to gain insight into conceptual development. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 56(5), 1650-1661. doi: 10.1044/1092-4388(2013/11-0317)
2. Bauer, D. J., Goldfield, B. A., & Reznick, J. S. (2002). Alternative approaches to analyzing individual differences in the rate of early vocabulary development. *Applied Psycholinguistics*, 23, 313-335. doi: 10.1017/S0142716402003016

3. Biro, M. (1997). *REVISK – Revidirana skala za merenje inteligencije dece po principima Wechslera*. Beograd: Društvo Psihologa Srbije.
4. Black, M., & Chiat, S. (2003). Noun-verb dissociations: A multi-faceted phenomenon. *Journal of Neurolinguistics*, 16(2), 231-250. doi: 10.1016/S0911-6044(02)00017-9
5. Bock, K., & Levelt, W. (1994). Language production. Grammatical encoding. In M. A. G. (Ed), *Handbook of Psycholinguistics* (pp. 945-984). San Diego: Academic Press.
6. Bruswitz, K., & Tallberg, I. M. (2010). The Boston Naming Test and Swedish children: Normative Data and response analysis. *European Journal of Developmental Psychology*, 7(2), 265-280. doi: 10.1080/17405620802234500
7. Dockrell, J., Messer, D., & George, R. (2001). Patterns of naming objects and actions in children with word-finding difficulties. *Language and Cognitive Processes*, 16, 261-286. doi: 10.1080/01690960042000030
8. Dockrell, J. E., & Messer, D. (2007). Language profiles and naming in children with word finding difficulties. *Folia Phoniatrica et Logopaedica*, 59(6), 318-323. doi: 10.1159/000108338
9. Dragičević, R. (2007). *Leksikologija srpskog jezika*. Beograd: Zavod za udžbenike.
10. Eyer, J. A., Leonard, L. B., Bedore, L. M., McGregor, K. K., Anderson, B., & Viescas, R. (2002). Fast mapping of verbs by children with specific language impairment. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 16(1), 59-77. doi: 10.1080/02699200110102269
11. Gentner, D. (2006). Why verbs are hard to learn. In K. Hirsh-Pasek & R. Golinkoff (Eds.), *Action meets word: How children learn verbs* (pp. 544-564). Oxford, United Kingdom: Oxford University Press.
12. Grimshaw, J. (2000). Locality and extended projection. U P. Coopmans, M. Everaert & J. Grimshaw (Ur.), *Lexical Specification and Insertion* (pp. 115-134). Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
13. Kambanaros, M., & Grohmann, K. K. (2011). Patterns of naming objects and actions in Cypriot Greek children with SLI and WFDs. In A. Tsangalides (Ed.), *Selected papers from the 19th*

International Symposium on Theoretical and Applied Linguistics, 3-5 April 2009 (pp. 1-9). Thessaloniki: Monochromia.

14. Kambanaros, M. (2013). Does verb type affect action naming in specific language impairment (SLI)? Evidence from instrumentality and name relation. *Journal of Neurolinguistics*, 26(1), 160-177. doi: 10.1016/j.jneuroling.2012.07.003
15. Kaplan, D., Goodglass, H., & Weintraub, S. (1983). *The Boston Naming Test*. Philadelphia: Lea and Febiger.
16. Lahey, M., & Edwards, J. (1999). Naming errors of children with specific language impairment. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 42(1), 195-205. doi: 10.1044/jslhr.4201.195
17. Leonard, L. B., & Schwartz, R. (1985). Early linguistic development of children with specific language impairment. In K. E. Nelson (Ed.), *Children's Language* (5), 291-318. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
18. Leonard, L. B. (2000). *Children with specific language impairment* (paper edition). Cambridge, Massachusetts: MIT press.
19. Lukić, V. (1983). *Dečji frekvencijski rečnik*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
20. Lutchmaya, S., Baron-Cohen, S., & Raggatt, P. (2002). Foetal testosterone and vocabulary size in 18- to 24-month-old infants. *Infant Behavior and Development*, 24, 418-424. doi: 10.1016/S0163-6383(02)00087-5
21. Messer, D., & Dockrell, J. E. (2006). Children's naming and word-finding difficulties: Descriptions and explanations. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 49(2), 309-324. doi: 10.1044/1092-4388(2006/025)
22. McGregor, K. K., Oleson, J., Bahnsen, A., & Duff, D. (2013). Children with developmental language impairment have vocabulary deficits characterized by limited breadth and depth. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 48(3), 307-319. doi: 10.1111/1460-6984.12008
23. Patterson, K., Nestor, P. J., & Rogers, T. T. (2007). Where do you know what you know? The representation of semantic knowledge in the human brain. *Nature Reviews Neuroscience*, 8(12), 976-987. doi: 10.1038/nrn2277

24. Radulović, M. M. (2017). Usvajanje srpskog kao maternjeg jezika. *Sinteze – časopis za pedagoške nauke, književnost i kulturu*, 6(11), 109-122. doi: 10.5937/sinteze6-14132
25. Rice, M. L., Buhr, J. C., & Nemeth, M. (1990). Fast mapping word-learning abilities of language-delayed preschoolers. *Journal of Speech and Hearing Disorders*, 55(1), 33-42. doi: 10.1044/jshd.5501.33
26. Rice, M. L., & Bode, J. V. (1993). GAPS in the verb lexicons of children with specific language impairment. *First Language*, 13(37), 113-131. doi: 10.1177%2F014272379301303707
27. Ristivojević-Rajković, N. (2017). *Leksičko-semantička analiza glagola sa osnovnim značenjem „udariti” u norveškom i srpskom jeziku: kontrastivna analiza*. Filološki fakultet (doktorska disertacija).
28. Roulstone, S., Loader, S., & Northstone, K. (2002). Descriptive data from the Avon longitudinal study of parents and children. *Early Child Development and Care*, 22, 259-268. doi: 10.1080/03004430212126
29. Schelletter, C. (2005, July). Lexical skills in English monolingual children: Differences between nouns and verbs. Poster presented at the *10th International Congress for the Study of Child Language*, Berlin, Germany.
30. Sheng, L., & McGregor, K. K. (2010). Object and Action Naming in Children With Specific Language Impairment. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 53, 1704-1719. doi: 10.1044/1092-4388(2010/09-0180)
31. Thordardottir, E. T., & Weismer, S. E. (2001). High-frequency verbs and verb diversity in the spontaneous speech of school-age children with specific language impairment. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 36(2), 221-244. doi: 10.1080/13682820118239
32. Thordardottir, E. T., & Namazi, M. (2007). Specific language impairment in French-speaking children: Beyond grammatical morphology. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 50(3), 698-715. doi: 10.1044/1092-4388(2007/049)
33. Tomasello, M., & Kruger, A. C. (1992). Joint attention on actions: Acquiring verbs in ostensive and non-ostensive contexts. *Journal of Child Language*, 19(02), 311-333. doi: 10.1017/S0305000900011430

34. Tomasello, M., & Brooks, P. J. (1999). Early syntactic development: a construction approach. In M. Barrett (Ed.), *The development of language* (pp. 161-190). Hove, UK: Psychology Press.
35. Vigliocco, G., Vinson, D. P., Lewis, W., & Garrett, M. F. (2004). Representing the meanings of object and action words: The featural and unitary semantic space hypothesis. *Cognitive psychology*, 48(4), 422-488. doi: 10.1016/j.cogpsych.2003.09.001
36. Vinson, D. P., & Vigliocco, G. (2002). A semantic analysis of grammatical class impairments: semantic representations of object nouns, action nouns and action verbs. *Journal of Neurolinguistics*, 15(3-5), 317-351. doi: 10.1016/S0911-6044(01)00037-9
37. Vuković, I., & Vuković, M. (2007). Odnos razvijenosti leksikona i socijalne zrelosti kod dece sa razvojnoum disfazijom. *Beogradska defektološka škola*, 2, 111-122.
38. Vuković, M., & Stojanović, V. (2011). Characterising developmental language impairment in Serbian-speaking children: a preliminary investigation. *Clinical Linguistics & Phonetics*, 25(3), 187-197. doi: 10.3109/02699206.2010.521611
39. Vuković, M. (2016). *Afaziologija*. Beograd: Udruženje logopeda Srbije.
40. Watkins, R. V., Rice, M. L., & Moltz, C. C. (1993). Verb use by language-impaired and normally developing children. *First Language*, 13(37), 133-143. doi: 10.1177%2F014272379301303708

NAMING VERBS IN CHILDREN WITH SPECIFIC LANGUAGE IMPAIRMENT

Bojana Drljan, Mile Vuković, Maja Ivanović
*University of Belgrade – Faculty of Special Education and Rehabilitation,
Serbia*

Summary

Given that verbs are the type of content words whose proper use in children requires a high level of language processing skills, it is expected that children with specific language impairment (SLI) will experience difficulties in lexical processing of this class of words. However, there is a relative paucity of studies focusing on lexical-semantic abilities in class of verbs in children with SLI, and the results of previous studies are quite contradictory.

The aim of this study was to determine the vocabulary scope of verbs, and also to compare types of errors in verb naming between children with SLI and typically developing children.

The sample consisted of 60 participants with SLI (5-8 yrs) within the experimental group, while the control group consisted of 55 typically developing (TD) children. For the purpose of naming verbs assessment, 30 pictorial verbs from the Children's Word Frequency Dictionary were used, while errors were classified according to the principle used in Boston Naming Test.

The results showed that children with SLI had a significantly lower score of accuracy in verb naming compared to TD children ($p \leq 0.000$). Also, children with SLI made significantly more semantic, unrelated and circumlocutive errors, as well as more omissions ($p < 0.05$). However, an error distribution analysis indicates a similar pattern in both groups of children.

We concluded that children with SLI had significantly narrower vocabulary scope of verbs compared to typically developing peers. Also, SLI children showed a significant delay in the development of lexical processing skills for this type of content words. However, children with SLI follow a similar pattern as TD children in the area of lexical-semantic development of verb using.

Key words: naming verbs, lexical-semantic abilities, specific language impairment

Primljeno: 05.05.2109.

Prihvaćeno: 13.10.2019.

Prilog 1.

TEST IMENOVANJA AKTIVNOSTI

Ime i prezime _____

Tip govorno-jezičkog poremećaja _____

Datum ispitivanja _____ Starost ispitanika _____

	Stimulus	Tačno bez podrške (a)	Latenca/s	Semantička podrška tačno/pogrešno (b)	Fonemska podrška tačno/pogrešno (c)	Parafazični odgovori
1.	pasti					
2.	sedeti					
3.	sankati (se)					
4.	pevati					
5.	stajati					
6.	pavati					
7.	grudvati se					
8.	jesti					
9.	plakati					
10.	trčati					
11.	leteti					
12.	pisati					
13.	čitati					
14.	duvati					
15.	klizati					
16.	skijati					
17.	plivati					
18.	mirisati					
19.	seći					
20.	pucati					
21.	mahati					
22.	kopati					
23.	vezati					
24.	gurati					
25.	kucati					
26.	ljubiti					
27.	zviždati					
28.	češljati					
29.	ugristi					
30.	fotografisati					

Broj tačnih odgovora (a+b) =

Broj odgovora uz fonemsku podršku (c) =